УДК 330.47

Людмила Вікторівна Козлова
Донбаська національна академія
будівництва і архітектури, Макіївка

ІКУ – ОСНОВА ПОБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Створення єдиного інформаційного поля України в умовах зростаючих темпів науково-технічного прогресу є, безумовно, не тільки одним з визначальних факторів зростання інтелектуальних ресурсів, необхідною умовою створення нових технологій та наукомісткої конкурентоспроможної продукції, але й побудови інформаційного суспільства.

У сучасних умовах вітчизняні науковці приділяють постійну увагу проблемам вирішення складних соціальних, економічних і екологічних проблем, які виникають у ході управління містом. Серед дослідників цих питань варто відокремити таких, як: В.В. Іванов, А.Н. Коробова, В.С. Куйбіда, Ю.Т. Черепін, В.П. Рубцов, В.О. Князєв, В.К. Бабаєв, С.В. Богачов, О.І. Амоша та ін.

Водночас малодослідженими залишаються питання, пов’язані із формуванням системи комплексного управління містом із залученням управлінських структур, наукових співробітників, провідних фахівців та кожного жителя окремо.

Створення єдиного інформаційного поля України в умовах зростаючих темпів науково-технічного прогресу є не тільки одним із визначальних факторів зростання інтелектуальних ресурсів, необхідною умовою створення нових технологій та наукомісткої конкурентоспроможної продукції, але й побудови інформаційного суспільства.

Створення єдиного інформаційного поля має охоплювати: накопичення національного, регіонального, локального (муніципального та іншого) інформаційного потенціалу, тобто створення потужних запасів інформації, які можна постійно поповнювати, переробляти і використовувати; створення спеціальних баз даних на основі геоінформаційних систем або інших технологій, що дають змогу накопичувати і зберігати різнобічну і детальну інформацію про Україну, її регіони, окремі населені пункти; аналіз (компонентний, факторний і просторовий) даних, на основі якого можна визначати пріоритетні напрями соціально-економічної, екологічної політики, розробити механізми управління на національному, регіональному та локальному рівнях; встановлення можливості вільного доступу до інформації науковців за допомогою міжнародної інформаційної мережі Інтернет або інших мереж глобального чи локального характеру.

В умовах існування єдиного інформаційного поля місцеве самоврядування потребує функціонування структурних банків та баз даних, об’єднаних у єдину комп’ютерну мережу; сумісності цієї сукупності структурних банків та баз даних із сучасним програмним забезпеченням для уможливлення її використання на локальному рівні (рівні користувача інформації); можливості доступу до інформації у вигляді сукупності банків та баз даних з будь-якої точки держави.

Вирішення складних соціальних, економічних і екологічних проблем вимагає пошуку нових технологій управління містом. Як один із варіантів може бути використаний ІКУ (Інформаційно-координаційне управління). Створення ІКУ має пройти ряд послідовних етапів (рис. 1). Діяльність такого ІКУ повинна базуватись на системі електронного урядування на місцевому рівні з подальшим створенням єдиної координаційної системи електронного уряду держави.

ІКУ є комплексом спеціально організованих робочих місць для персональної і колективної аналітичної роботи групи керівників. Основною задачею ситуаційного центру є підтримка ухвалення стратегічних рішень на основі візуалізації і

© Л.В. Козлова, 2011

поглибленого аналізу оперативної інформації.

Проаналізувавши існуючі структури міськвиконкомів, ми пропонуємо 2 варіанти створення ІКУ:

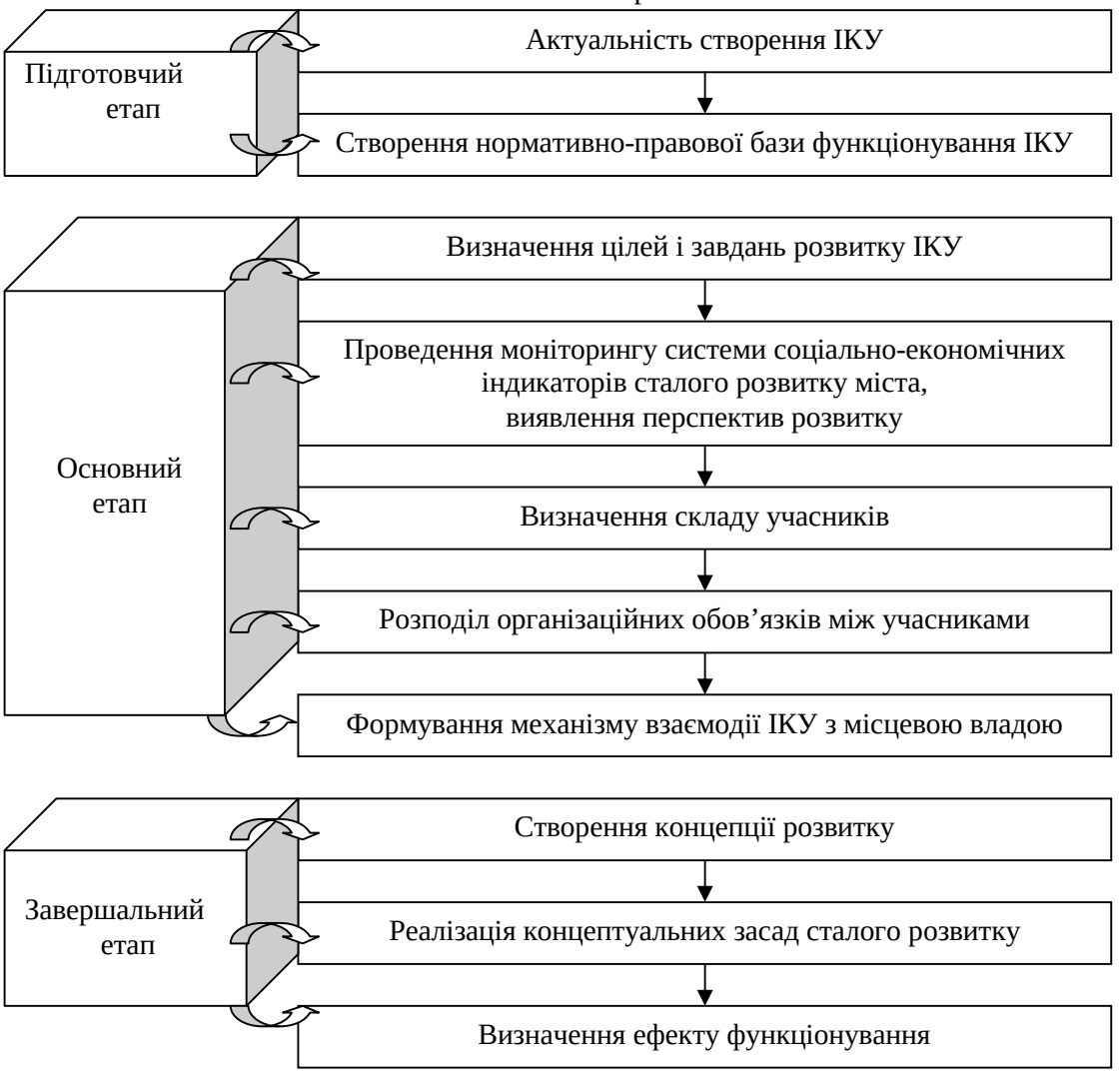

Рис. 1. Етапи створення та функціонування ІКУ

1. Створення окремого Інформаційно-координаційного управління реалізацією стратегії, заснованого на системі соціально-економічних індикаторів сталого розвитку міст.

2. Передача повноважень зі збору, обробки, зберігання та визначення соціально-економічних індикаторів сталого розвитку міста центру муніципальних послуг міста.

Ефективність ІКУ полягає у тому, що він дозволяє підключити до активної роботи щодо ухвалення рішень резерви образного, асоціативного мислення. Представлення ж інформації у вигляді образів створює ефект “стиснення” інформації, забезпечуючи узагальнене сприйняття реальних подій. Проте сам по собі ІКУ як технічно оснащена кімната для ухвалення рішень ще не забезпечує високої ефективності управління. Особливе значення має система менеджменту, в рамках якої функціонує ІКУ. Саме характеристики системи менеджменту задають тип первинної і вторинної інформації, засіб її обробки і фільтрації і, нарешті, визначають характер взаємодії фахівців, що забезпечують роботу ІКУ.

Виходячи з цього, пропонується організувати роботу місцевого ІКУ в рамках

системи управління “за слабкими сигналами”, оскільки ця система має необхідний потенціал регулярного менеджменту, що забезпечує випереджаючу реакцію системи на зовнішні дії. У процесі організації роботи ІКУ місцевого рівня необхідно забезпечити його такими видами ресурсів: інформацією, кадрами, методикою, програмними продуктами і відповідною технікою.

Для ситуаційної кімнати розробляються і ведуться відповідні бази даних, які містять інформацію за даними проблемами. Бази даних можуть наповнюватися за наслідками моніторингу або формуватися при підготовці певного питання. Сценарії і плани проведення наради також зберігаються у базах даних. Інформаційна база даних регіонального ІКУ формується на основі збору первинної і вторинної інформації, реалізованої з урахуванням певних чинників сталого соціально-економічного розвитку міста.

Збір вторинної інформації про внутрішнє і зовнішнє середовище визначених факторів (індикаторів) реалізується на основі офіційних статистичних даних, періодичних видань, які публікуються на паперових і електронних носіях.

Збір первинної інформації здійснюється в тих випадках, коли необхідно перевірити достовірність вторинної інформації або в базі даних немає вторинної інформації, необхідної для вирішення тієї або іншої проблеми. Існує також можливість планового збору первинної інформації відповідно до заданих тем (наприклад, регулярний опит громадської думки або регулярне вимірювання рівня забруднення повітря в місті).

Інформація, акумульована в інформаційній базі даних міста, складає основу системи підтримки ухвалення рішень і використовується в системі управління “за слабкими сигналами” (рис. 2).

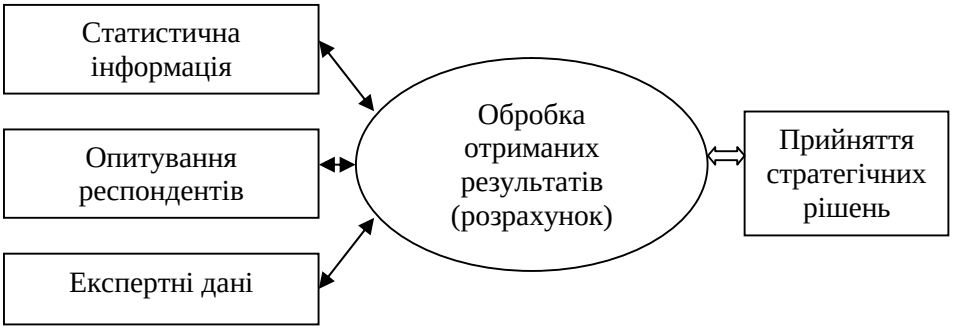

Рис. 2. Структура системи прийняття стратегічних рішень

Кадрове забезпечення ІКУ, який функціонує в рамках системи управління “за слабкими сигналами”, вимагає наявності таких фахівців (рис. 3) [1, *268*].

Відділ збору первинної інформації допускає використовування фахівців з організації “польових досліджень”. Ці фахівці повинні мати знання у сфері розробки методики збору інформації, підбору необхідних співробітників для реалізації “польових досліджень” і первинної обробки результатів проведених досліджень. Крім того, цей відділ час від часу привертає зовнішніх співробітників – реалізаторів процесу збору первинної інформації. Це можуть бути студенти одного з місцевих вузів, які пройшли спеціальний тренінг.

Відділ збору вторинної інформації включає фахівців, що володіють технологіями роботи із вторинними джерелами і технологіями класифікації вторинної інформації, виходячи з необхідних напрямів моніторингу зовнішнього і внутрішнього середовища.

Оперативний відділ актуалізації інформаційної бази даних включає програмістів, які конфігурують її оптимально для міста і підтримують у працездатному стані, а також операторів, що безпосередньо актуалізують бази даних з використанням первинної і вторинної інформації.

Відділ первинної обробки і фільтрації інформації складається з аналітиків, які реалізують у плановому режимі або в режимі запиту тематичний збір релевантної інформації для роботи експертів. Відзначимо, що в інформаційній базі даних зберігається вся інформація, зібрана відповідними відділами.

Рис. 3. Кадрове забезпечення діяльності ІКУ

Аналітики ж цього відділу проводять групування наявної інформації і вибір тих інформаційних повідомлень, які стосуються заданої сфери розгляду існуючих проблем забезпечення сталого розвитку міст.

Координаційний відділ включає фахівців з формування і актуалізації системи місцевого управління “по слабких сигналах”, координаторів цього процесу і комунікаторів.

Що стосується моніторингу, то його також буде здійснювати відповідний координуючий орган при міськвиконкому та обласній державній адміністрації – Інформаційно-координаційне управління реалізацією стратегії соціально-економічного розвитку Донецької області, а саме відділ моніторингу. Даний відділ має поєднувати функції прес-служби, прес-центра, управління суспільних зв’язків, прес-бюро, завдяки чому територіальна громада постійно інформуватиметься щодо результатів стратегії. Крім того, даний відділ за допомогою анкетування, проведення

відкритих дверей, гарячої лінії та інших заходів буде отримувати зауваження, побажання, питання від громадян міста, забезпечуючи цим зворотний зв'язок із територіальною громадою кожного міста.

Якщо брати якісь окремі міста, у яких вже діє система інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ), то створення ІКУ вважається непотрібним. Можливе лише комплексне доопрацювання механізму її дії, відповідно до запропонованої системи ІКУ. Впровадження певних змін у структуру СІАЗ визначатиметься відповідно до потреб кожного міста окремо.

Управління життєдіяльністю міста в сучасних умовах практично неможливе без урахування та узгодження усієї безлічі факторів, що впливають на стан життєзабезпечення, тобто без використання повної (багатоаспектної), достовірної, актуальної та своєчасної інформації. Тому створення і ефективне функціонування загальнодержавної інформаційної системи неможливе без використання низових джерел інформації – міських інформаційних систем. У той же час міські системи будуть неефективними, якщо їхня інформація не використовуватиметься для аналітичних потреб керівництвом органу управління відповідного рівня, тобто система має бути не тільки інформаційною, а й інформаційно-аналітичною.

Система інформаційно-аналітичного забезпечення місцевих органів виконавчої влади призначена для збирання, накопичення, зберігання та обробки інформації, що надходить від підпорядкованих структур (райдержадміністрацій, міськвиконкомів, міст обласного значення), подання інформації до центральних органів виконавчої влади, забезпечення інформаційних потреб громадян і установ міста (фізичних та юридичних осіб) і аналітичної підтримки рішень керівників міста з питань, що перебувають у їх компетенції [5, *176-177*].

СІАЗ є складною системою, де циркулює багато показників, що характеризують стан соціально-економічного розвитку міста в усіх сферах його життєдіяльності на всьому просторово-часовому полі його існування. Тому формування такої системи практично неможливе без розробки і аналізу інформаційної моделі області.

Інформаційна система міста – схематичне відображення розподілу і закріплення підсистем, комплексів задач та окремих задач, що вирішуються в системі, за структурними підрозділами обласної державної адміністрації, територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади, іншими джерелами інформації (райони, міста тощо), закріплення інформаційних потоків, регламенту обміну повідомленнями, розподіл баз даних, у тому числі статистичних даних, класифікаторів (довідників), інших інформаційних ресурсів, що використовуються у сфері управління регіоном, за комплексами задач, а також регламенту отримання інформації від підпорядкованих органів, її обробки та подання до центральних органів, а також права доступу до неї. На основі інформаційної моделі формуються метадані стосовно кожного показника. Метадані – закодовані дані, що повністю характеризують кожний показник (крім значення самого показника), який використовується в інформаційній моделі.

Інформаційна модель формується на основі класифікатора підсистем і комплексів задач СІАЗ, який охоплює усі сфери життєдіяльності суспільства і містить необхідні дані для первинного структурування інформації у СІАЗ.

Система метаданих СІАЗ призначена для систематизації та структуризації повідомлень і показників з метою формування інформаційної моделі системи.

Метадані – дані, які містять опис інших даних, наприклад, основні характеристики якогось показника – назва, одиниця виміру, розмірність, час чи період актуальності показника, місце виникнення, одержувач тощо. Метадані можуть також стосуватись програмних, технічних засобів, баз даних, інших видів забезпечення, що в нашому дослідженні не розглядається. Проте визначимо, що механізм створення метаданих має складатися з таких частин [5, *216*]:

метадані повідомлень (звітів, документів);

метадані показників (індикаторів);

класифікатори, довідники видів метаданих;

інструкція щодо формування метаданих;

програмний модуль для автоматизованого формування метаданих з використання довідників та класифікаторів.

Удосконалення системи адміністративного управління міста спрямоване на подальше підвищення результативності та ефективності діяльності міської ради, збільшення доступності та прозорості її роботи для жителів міста, зняття адміністративних перешкод, подальшу економію витрат бюджету. Основними напрямами при цьому є:

впровадження процедур управління за результатами (забезпечення взаємозв'язку витрат органів місцевого самоврядування з результатами їх діяльності);

розробка адміністративних регламентів, зокрема електронних;

модернізація інформаційних систем адміністрації за рахунок упровадження систем управління процесами;

розвиток офіційного сайту міста, перетворення його на повноцінний інформаційний портал;

створення "єдиного вікна" із прийому та видачі всіх документів.

Вирішуючи відповідні завдання і в перспективному, і в поточному планах, важливо враховувати, що місцеве самоврядування, як і "участь" населення в управлінні, взаємопов'язані між собою. Рівень міського самоврядування виправданий тою мірою, якою це дозволяє збудувати ефективну систему управління містом, яка сприяла б досягненню вищої мети – створенню умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток кожної людини – жителя міста. Тому перспективи розвитку міського самоврядування слід оцінювати крізь призму формування ефективної системи управління на основі неухильного скорочення дистанції між суб'єктами та об'єктами місцевого управління [3, *129*].

Висновки. Попри необхідність створення і дієвість ІКУ, існує багато проблем інформатизації органів місцевого самоврядування. До головних з них слід віднести:

значна потреба у фінансових ресурсах для створення і функціонування системи;

потреба щодо частої зміни апаратної частини для забезпечення її постійної відповідності новим технологіям;

потреба зміни організаційної структури і схеми документообігу в управлінських органах;

зростання (особливо на етапі впровадження) чисельності працівників органу управління за рахунок персоналу, що обслуговує технічні засоби, збирає та вводить інформацію;

необхідність швидкої зміни психології службовців.

Література

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.

2. Иванов В.В. Муниципальное управление: Справочное пособие / В.В. Иванов, А.Н. Коробова. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 718 с.

3. Куйбіда В.С. Муніципальне управління: аспект інформатизації / В.С. Куйбіда. – К.: Знання, 2004. – 357 с.

4. Рубцов В.П. Індикатори та моніторинг в муніципальному управлінні: науково-практичний посібник / В.П. Рубцов. – К.: Гнозис, 2002. – 148 с.

5. Черепін Ю.Т. Інформаційна модель регіону як основа побудови системи інформаційно-аналітичного забезпечення місцевих органів виконавчої влади / Ю.Т. Черепін // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 12. – С. 175-179.